

ŐSLÉNYTANI VITÁK (Discussiones Palaeontologicae) 18. (1971.) pp. 89. -94.

ASTEROIDEA A BAKONYI ALSÓ - TRIÁSZBÓL

Detre Csaba - Nagy Elemér

A Bakony-hegység mezozoikuma DNy-ÉK csapású szinklinóriumot alkot.

A szinklinórium északi szárnyán karni-nál idősebb képződmények nincsenek felszínén.

A karni fekvőjének megkutatására 1969-ben az OKGT furást mélyített a Pápa melletti Csót község határában. Az Alsószalmavár-1 jelű folyamatos magfurás pannóniai, oligomiocén, szkita, felső-permi rétegsor harántolása után (valószínűleg devon-időszaki) vörös agyagpala összletben állt le 1364 m-ben. (1. sz. ábra). A furás szeizi rétegeiből Claraia sp. és Isaura albertii VOLTZ példányok (I. tábla, 1. ábra) mellett két darab Ophiuroidea kőből kész retében egy Asteroidea maradvány került elő.

Ophiuroidea leletek a bakonyi és a villányi triászából már korábban is ismertek voltak. Legutóbb Szabó I. A Tabajd-5. sz. furás szeizi rétegeiből gyűjtött félbehasadt Ophiuroidea kőbeleket (I. tábla, 2. ábra). Asteroidea leletünk azonban - tudomásunk szerint - világviszonylatban is egyedülálló a szeizi képződményeket illetően s a magyar mezozoikumot illetően is az.

A példány faciológiai jelentőségét abban látjuk, hogy a dunántúli szeizi mikrofáciesek vizsgálatakor - pusztán oxidációs fok alapon - korábban a vörös, agyagos, homokos aleurolit rétegeket szárazulatibb-, míg a zöld agyagkő rétegeket parttól távolibb, "tengeribb"- jellegű litorális mikrofácieseknek véltük. Az Asteroidea lelet viszont vörös aleurolitből került elő s így ennek sztenohalin közeget valószínűsít, míg a zöld agyagkő rétegek, a belőlük előkerült, nagy sótartalom-ingadozást tűrő Phyllopora populáció alapján kevésbé meggyőzőek a tengeribb, vagy kevésbé tengeri mikrofáciesek megítélésükor. Jelen esetben valószínű viszont, hogy a mikrofácies

aktualisztikus módon történő rekonstruálása nem oldható meg. Az a szituáció ugyanis, amely a gyors üledékképződés mellett is kontinens méreteken, hosszan stagnáló litorális helyzetben és ugyanakkor zöld (kloritos) és vörös (hematitos) rétegek közegegy gyakori váltakozásában a szeizi illetve a Buntsandstein idején Európában szerte általános volt, ma nem ismeretes. Ezek az összletek egy sajátos, orogén-utáni, konszolidált periodus produktumai.

Subclassis Asteroidea DE BLAINVILLE, 1830

(?) Ordo Valvatida PERRIER, 1884

? Subordo Tumulosina SPENCER et WRIGHT, 1966

? Familia Stauranderasteridae SPENCER, 1913

? Genus Stauranderaster SPENCER, 1907

? Stauranderaster sp.

Az Asteroidea lelet egyetlen kopott példányként az Alsószalmavár-1. sz. furás 430,0-432,0 m mélységközéből, szeizi, lila gipszes aleurolitból került elő. A példány két karjának proximális végén kivehető az ambulakrális csatorna egy hosszanti benyomódás formájában, valamint egészen halványan a két marginális lemezsor. Ez a két bélyeg az Asteroideák közé történő besorolást indokolja. A példány meglehetősen karcsu alak, hosszú karokkal, a mezozóos alakok közül a felsőjura-kréta Stauranderaster-félékhez hasonlít legjobban.

A vázszerkezet ismerete nélkül azonban semminemű finomabb rendszertani besorolás nem lehetséges. (Átmérő: 26-27 mm.)

I R O D A L O M :

SCHÖNDORF, F. 1910.: Die Asteriden der deutschen Trias. - Niedersächs.
Geol. Vereins Jahresbericht. Bd. 3, pp. 90-116.

SLADEN, W. P. -SPENCER, W. K. 1907.: British fossil Echinodermata from the
Cretaceous formations ; vol.2, pt. 3, - Palaeontograph.
Soc. London, Mon. , v. 1907, pp 91-132.

SPENCER, W. K. -WRIGHT, C. W. 1966: Asterozoans. - In :

MOORE, R. C. (ed.) : Treatise on Invertebrate Paleontology, part U,
Echinodermata 3, pp U4-U107.